

ปกิณกะ

อาจารย์หมอสมัย คนดีของสังคมไทย และของสังคมวิทยาการโลก

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์ประเสริฐ ทองเจริญ ราชบัณฑิต

ผมจบการศึกษาเป็นบัณฑิตแพทย์ศาสตร์ ในสมัยนั้นเรียกว่าเป็นปีการศึกษา ๒๔๙๙/๒๕๐๐ เริ่มฝึกอบรมไปด้วยทำงานเป็นแพทย์ประจำบ้านไปด้วยตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๐๐ แต่ได้รับพระราชทานปริญญาบัตรจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่หอประชุมราชแพทยาลัย เมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๐๐

ขณะเป็นนักศึกษาแพทย์ เห็นมีรถยนต์เตาทอง โพล์สวาเกนสีแดงคันหนึ่ง ติดป้ายท้ายรถ NYU จอดเตนอยู่ในโรงพยาบาลศิริราชตรงข้างตึกสำนักงานอายุรศาสตร์ ตรงกันข้ามกับตึกโรงเรียนพยาบาล เจ้าของรถคันนั้น เป็นชายหนุ่มท่าทางปราดเปรียวว่องไว แต่งตัวดี เย็นๆ เห็นมีตุ๊กตาหน้ารถเป็นพยาบาลหน้าแฉล้ม เปลี่ยนหน้ากันอยู่เสมอ สมัยนั้น รถยนต์ส่วนตัวยังมีน้อยคันจอดอยู่ในโรงพยาบาลไม่ถึงยี่สิบคัน ในเวลาทำงาน ชายหนุ่มท่านนั้น วิ่งขึ้นลงตึกหลายตึกในโรงพยาบาลอยู่เสมอ ทราบว่าท่านกำลังทำงานวิจัยหลายเรื่อง จำได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัณโรค ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องเฝ้าโลกกับหัวหน้าแผนกอายุรศาสตร์ในสมัยนั้นคือ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเสริฐ กังสดาลย์ หรือ พีเค ผู้เชี่ยวชาญปราดเปรื่องเรื่องวัณโรคที่หาที่หาผู้ใดเปรียบได้ยาก เมื่อผมเข้าไปอยู่เป็นแพทย์ประจำบ้าน จึงรู้ว่า ชายหนุ่มท่านนั้น เป็นแพทย์ จบ

การฝึกอบรมมาจากนิวยอร์ก และลอนดอน เข้ามาทำงานเพื่อรอบรรจุเป็นอาจารย์ ซึ่งสมัยนั้น ใครได้เข้าเป็นอาจารย์จะดีมาก ความรู้สูงมาก ดีมาก อ่านเจอร์นัลเร็วมาก มีความรู้ทันสมัยหรืออาจนำสมัยด้วยซ้ำไป อาจารย์รุ่นนั้นที่บรรจุใหม่ๆ ได้แก่อาจารย์นายแพทย์ชาญ สถาปนกุล และยังมีอีกท่านหนึ่งที่ทำหน้าที่เป็นแพทย์ประจำบ้านอาวุโสที่ได้รับการวางตัวไว้ว่าจะต้องได้เป็นอาจารย์แน่นอน ท่านผู้นี้ได้รับพระราชทานทุนอานันทมหิดล แต่กำลังรอการเดินทางไปศึกษาต่อในสหรัฐอเมริกา ท่านนั้นคือ นายแพทย์ประเวศ วะสี พวกผมจึงมีความสนิทสนมกับอาจารย์หนุ่มๆ กลุ่มนี้ และได้รับความเอ็นดูประสิทธิ์ประสาทสรรพวิชาจากท่าน แพทย์รุ่นเด็กๆ ถ้าผู้ใดขยันขันแข็งอยู่ทำงานติดต่อกับผู้ป่วย คำผิดก็ไม่ลงจากหอผู้ป่วยก็จะมีโอกาสได้เรียนรู้วิทยาการต่างๆ จากอาจารย์หนุ่มๆ กลุ่มนี้มาก เพราะอาจารย์ท่านเหล่านี้ ท่านขยันมาก เดินดูผู้ป่วยทุกราย เอาใจใส่ทุกราย มีเรื่องให้สอนมากมายเราก็จะได้เรียนรู้จากท่านมาก เป็นความรู้นอกตำราเสียมาก ในตำราก็มีอยู่น้อย พวกหมอน้อยที่มีความสนิทสนมกับอาจารย์กลุ่มนี้ จึงมีโอกาสดีกว่ากลุ่มอื่นเสมอ และหลายคนก็ได้รับการบรรจุเข้าเป็นอาจารย์ในแผนกวิชาอายุรศาสตร์ในเวลาต่อมา

แผนกวิชาอายุรศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล พ.ศ. ๒๕๐๐

สำหรับผมกับเพื่อนอีก ๓-๔ คน จะสนิทสนมกับ อาจารย์สมชัยมากกว่าท่านอื่น เพราะตอนเลิกงาน อาจารย์จะไปปฏิบัติงานที่สำนักงานส่วนตัวของท่านที่แถวๆ รองเมือง พอปิดสำนักงานแล้ว รถไฟก็เอ็นวายอยู่ คั่นนั้น ก็จะหวนกลับไปศิริราชอีก เจ้าของรถท่านกลับไปเดินตรวจเยี่ยมผู้ป่วยอีก ช่วงนี้เป็นช่วงที่เราจะได้เรียนรู้จากท่าน และหลังจากนั้นท่านยังชวนแพทย์หนุ่มๆ พวกนี้ นั่งอัดทะนากันในรถไฟอีกเท่า คั่นนั้น พาไปเลี้ยงอาหารเย็นแถมด้วย พวกเราเงินเดือนน้อย ก็ได้อาศัยกระเป๋อาจารย์สมชัยนี้แหละ ได้ไปกินอาหารเย็นที่ภัตตาคารที่เอิร์ดรอย มีอยู่บ่อยครั้งเหมือนกัน อาจารย์ยังทำหน้าที่เป็นโซเฟอริบาทาปีศาจ พาพวกเราไปแสวงหาอาหารและความสำเร็จล่ำราญถึงพัทยาโนน นึกย้อนหลังไปถึงวันนั้น พวกเรายังมีความซาบซึ้งในความเอื้อเฟื้อ เอื้ออาทรอยู่เสมอ มีรู้ลืม ได้ทั้งสาระคือความรู้ ได้ทั้งความอิมมอร์ลิตี้ ความบันเทิง สนุกสนาน ว่าเป็นประสบการณ์ส่วนหนึ่งของชีวิตด้วย ในตอนท้ายของการฝึกอบรม อาจารย์สมชัยหายหน้าไป ทราบว่าท่านได้รับทุนไปดูงานที่ประเทศฝรั่งเศส หลังการฝึกอบรมไปแล้ว พวกผมต่างก็ต้องแยกย้ายไปหาที่ทำงานประกอบอาชีพต่อไป และพวกเรา ก็ห่างเหินจากอาจารย์ไป เพราะภารกิจการทำงาน และสถานที่ ที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็ติดตามข่าวอาจารย์ อยู่เสมอ สุดท้ายท่านได้นำผลงานวิจัยของท่านนำเสนอต่อมหาวิทยาลัยจนได้รับพระราชทานปริญญาแพทยศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ผมยังคงอยู่ในศิริราชต่อไป ตอนนั้นปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ต่อกับต้นปี ๒๕๐๑ มีเหิหวาดกโรคระบาด ผมต้องไปทำงานในหน้าที่ในหึ่งปฏิบัติการชันสูตร และผลัดวักชัน ป้องกันเหิหวาดฯ ที่ขาดแคลนอย่างมากในขณะนั้น สองทุ่มยังไม่ได้ลุกจากหึ่งปฏิบัติการ น้ำท่าก็ได้อาบราวๆ ๓ ทุ่มทุกคืน ข้าวปลาไม่ต้องพูดถึง เหนื่อยอยู่แรมเดือน การระบาดของโรค จึงได้ค่อยๆ ซาลงไป เหนื่อยอ่อน แต่ก็คุ้มค่าที่ได้ฝึกตนเอง ให้มีความอดทนสูงเพิ่มเติม จึงไม่มีเวลาติดตามไปอ้อมหึ่งอ้อม ร้อยกับอาจารย์สมชัยอีก ผมได้กลับมาร่วมงานกับอาจารย์

สมชัยอีกตอนที่ท่านมาชวนให้ไปช่วยทำหน้าที่บรรณาธิการวารสารจดหมายเหตุทางแพทย์ ของแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยฯ ต่อจากท่าน เพราะภารกิจในหน้าที่ของท่านล้นมือ จึงต้องวางมือบ้าง ผมจึงมีโอกาสได้เรียนรู้วิทยาการนอกหลักสูตรแพทย์อีกด้านหนึ่งคือด้านการผลิดวารสารให้ทันเวลา รู้จักการชำระต้นฉบับ รู้จักหาทุนมาจ่ายค่าพิมพ์ เป็นต้น จนต้องทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการต่อจากท่านมาอีกหลายสิบปี และยังคงเป็นผู้ที่ต้องไปริเริ่มทำวารสารวิชาการแพทย์ใหม่ อีกสอง-สามฉบับ ทั้งหมดนี้ นับว่าเป็นคุณูปการที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากอาจารย์หมอสมชัย

ศาสตราจารย์นายแพทย์สมชัย หรือที่ผมชอบเรียกตามความสนิทสนมที่เคยมีมาตั้งแต่ก่อนว่า อาจารย์สมชัย จึงนับว่า ได้มีส่วนช่วยปั้นประติประดอยให้ผู้อื่นมีความขยัน ไม่ย่อท้อ อดทน ท่านสอนให้คนรุ่นหลังสนใจทำงานวิจัย เมื่อวิจัยเสร็จแล้ว ก็จะติดตามชักชวนให้เขียนบทรายงาน แบทจะเขียนให้ด้วยซ้ำไป ช่วยแก้ไข ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ มีจิตอาสาที่จะสอน จะถ่ายทอดความรู้ ช่วยเสนอแนะในสิ่งที่ถูกที่ควรให้แก่ผู้อื่นเสมอมา ช่วยบรรณาธิการวารสารฉบับที่เพิ่งเกิดใหม่นับสิบฉบับทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ให้ดำเนินไปได้ด้วยความถูกต้องเรียบร้อย ทางด้านกายของท่านจะเห็นว่าอาจารย์มีความหนุ่มแน่นกว่าผมมากทั้งๆ ที่อายุมากกว่าผมหลายปี จนหลายคนนึกว่า ท่านเป็นศิษย์ของผมก็มี นั่นแสดงถึงภาวะจิตที่ดีของท่านที่มีความเมตตาแก่ผู้อื่นที่ท่านสั่งสมมา ได้ช่วยให้ท่านมีสุขภาพแข็งแรงดี สมบูรณ์พูนสุขดังประจักษ์แก่ทุกท่านที่ได้พบเห็น

เนื่องในโอกาสที่อาจารย์สมชัยจะมีอายุเข้าสู่วัย ๘๔ ปี ผมขออาราธนาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่อาจารย์สมชัย เคารพนับถือ ศรัทธา จงดลบันดาลให้อาจารย์สมชัย ได้ดำรงสุขภาพที่ดีทั้งกายและจิต ห่างไข้ไกลโรค ให้มีจิตใจที่เข้มแข็งผ่องใสไม่เศร้าหมอง ได้ใช้ความรู้ความสามารถที่จะช่วยดำรงสังคมไทยให้มีแต่ความเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล เมตตา ไม่แตกแยก ให้คงอยู่กับคนไทยตลอดไป